

A stack of several books of varying thicknesses and colors (white, orange, yellow, grey) is positioned on the left side of the image. To the left of the books is a small, white, square-shaped pot containing a green succulent plant. The background is a white brick wall.

วิชาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

THG4113

แบบเรียนภาษาไทยในยุคเปลี่ยนแปลง
(แบบเรียนหลวงพระยาศรีสุนทรโวหาร)

สมัชชกาลที่ 5 แห่ง

กรุงรัตนโกสินทร์ พัฒนาประเทศ
หลาย ๆ ด้าน เพื่อให้เจริญก้าวหน้า
ทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ และ
เพื่อให้รอดพ้นจากการต้องตกเป็น
เมืองขึ้นของประเทศแถบตะวันตก

วิธีการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพัฒนาคือ **“การปฏิรูปการศึกษา”** จัดตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง อันเป็นการส่งเสริมให้ **“คน”** ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

เมื่อมีการตั้งโรงเรียนหลวงแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ **พระยาตรีสุนทร
โวหาร** (น้อย อาจารย์ย่างกูร) ซึ่งขณะนั้นเป็นหลวงสารประเสริฐ
เป็นอาจารย์ใหญ่

มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบมากขึ้น
มีสถานที่เรียนชัดเจน

มีหลักสูตร มีการจัดสอบ
มีแบบเรียนเพื่อใช้สอบวัดความรู้ ยกเลิกแบบเรียนเดิม

นำ **แบบเรียนหลวง** ซึ่งพระยาตรีสุนทรโวหาร เป็นผู้
เรียบเรียง มาใช้แทน ตั้งแต่ พ.ศ. 2414-2431

สมัยรัชกาลที่ 6

วัฒนธรรมตะวันตกหลังไหลเข้ามาสู่สังคมไทยมากขึ้น การศึกษาขยายวงกว้างไปสู่ประชาชนมากขึ้น จากการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สมัยรัชกาลที่ 7

ยุคสมัยนี้จึงอาจเรียกได้ว่าเป็น “ยุคการเปลี่ยนแปลง” สิ่งที่เปลี่ยนแปลงตามมาอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา คือ

การเปลี่ยนแปลงแบบเรียน ซึ่งไม่เพียงเป็นการปรับเนื้อหาหรือลำดับเนื้อหาใหม่เท่านั้น ยังมีการปรับวิธีการนำเสนอเนื้อหา มีการนำรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาใช้

แบบเรียนภาษาไทย
ในยุคเปลี่ยนแปลง ที่
จะเรียนในรายวิชานี้
ได้แก่

แบบเรียนหลวง
ของ พระยาศรี
สุนทรโวหาร (น้อย
อากาศ)

แบบเรียนเร็วของ
กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพ

แบบเรียนใหม่และ
แบบสอนอ่านใหม่
ของเจ้าพระยาธรรม
ศักดิ์มนตรี

แบบเรียนชุดบันได
ก้าวหน้า ของนาย
กี กীরติวิทโยสาร

แบบเรียนหลวงของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารย์ยางกูร)

มี 6 เล่ม ได้แก่

1. มूलบทบรรพกิจ
2. วาหนิตินิกร
3. อักษรประโยค
4. สังโยคพิธาน
5. ไวยากรณ์พิจารณา
6. พิศาลการ์นต์

ในมูลบทบรรพกิจกล่าวว่แบบเรียนหลวง

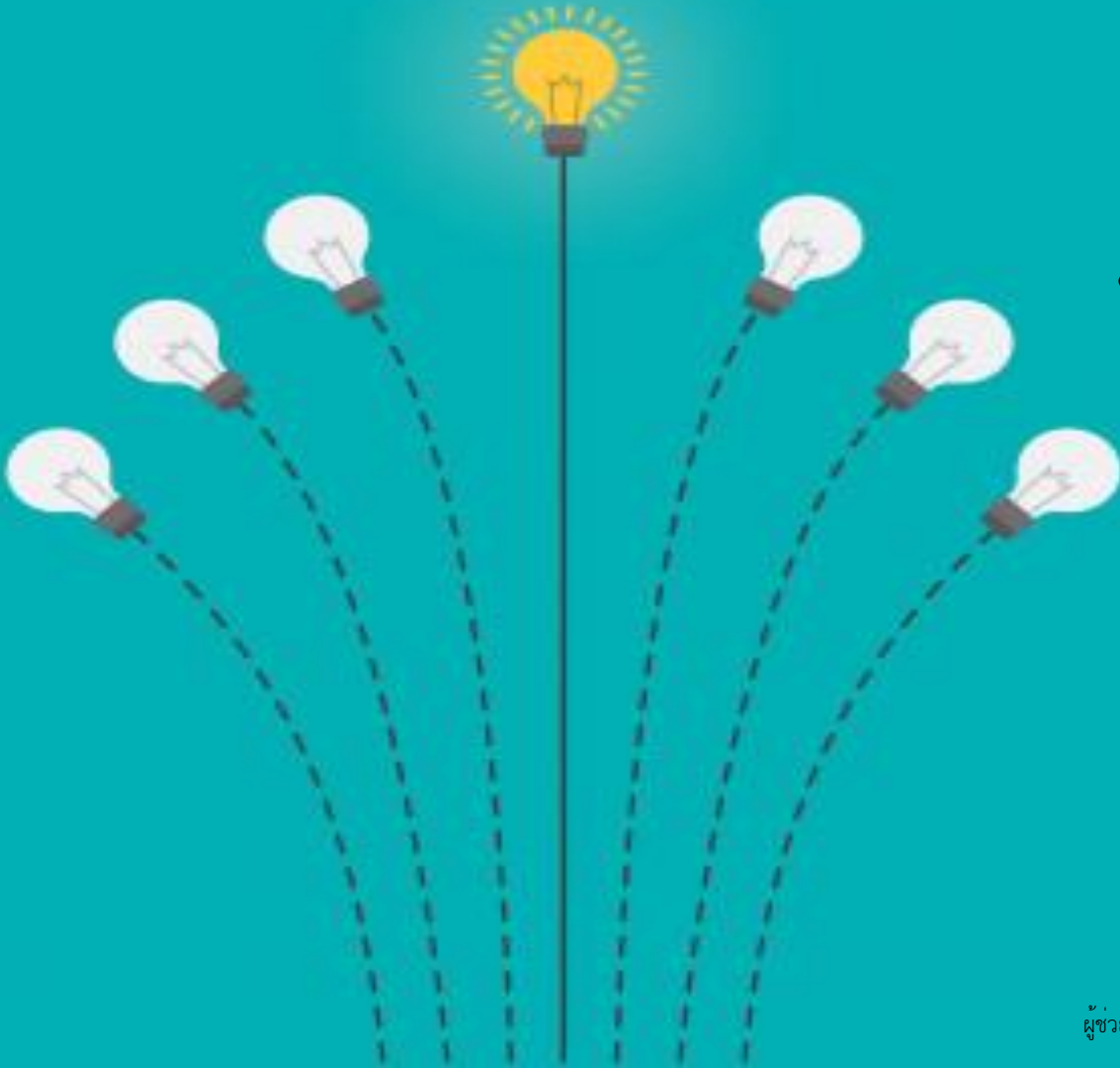
มี 5 เล่ม ดังนี้

พระเจ้าราชวรวงษเธอ กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ ได้นำต้นฉบับแบบสอนหนังสือไทย ที่ ๑ ชื่อมูลบทบรรพกิจ ที่ ๒ ชื่อวาหนิต์นิกร ที่ ๓ ชื่ออักษรประโยค ที่ ๔ ชื่อสังโยคพิธาน ที่ ๕ ชื่อพิศาลการ์นต์ ๕ เรื่องนี้ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าราชวรวงษเธอ กรมหมื่นอักษรสาสนโสภณ ลงพิมพ์ที่โรงพิมพ์หลวง ในพระบรมมหาราชวัง ๒๐๐๐ ฉบับ เพื่อไว้สำหรับแบบ ให้กุลบุตรศึกษาเล่าเรียนหนังสือไทย เป็นเครื่องเรื่องปัญญา ให้ได้ความฉลาดรู้ใช้อักษรแลไม้เอกโท ให้ถูกถ้วนชำนาญชัดเจนกว้างขวาง เป็นคุณแก่ราชการสืบไป ฯ

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (มูลบทบรรพกิจ), 2564, ออนไลน์)

เนื้อหาและการเรียบเรียง

ในแบบเรียนหลวงทั้ง 6 เล่ม มีดังนี้

1.1 เนื้อหาและการเรียบเรียง แบบเรียน
ทั้ง 6 เล่มมีวิธีการเรียบเรียงเป็นรูปแบบ
เดียวกัน กล่าวคือ ก่อนจะขึ้นเนื้อหา
แต่ละเล่ม จะมี **โคลงสี่สุภาพ** เกริ่นนำ
เพื่อให้ทราบว่าเนื้อหาในเล่มนั้น ๆ จะ
กล่าวถึงเรื่องใด เช่น

โคลงสี่สุภาพก่อนขึ้นเนื้อหาในแบบเรียนวาทนิตินิกร

๑ คำฉนวนควรนับอ้าง

วาทนิตินิกร

ตัวสูงหากสังหร

ถองกระบวนแบบนี้

๑ เรื่องนี้ नामตั้งว่า

สองอักษรนำสนิท

รวมเสียงสระชนิด

เชิญเร่งเรียนอย่าร้าง

อักษร

ชื่อชี้

ตัวต่ำ ขึ้นนา

นับผู้ชาญเฉลียว ๗๕

วาทะนิตี

นับอ้าง

เชิงชอบ

รอบรู้ชูศรี ๗๕

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (วาทนิตินิกร), 2564, ออนไลน์)

โคลงสี่สุภาพก่อนขึ้นเนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค

๑ จำแนกแจกบทเบื้องต้น

นำแนะนำนิเทศขนาน

อักษรประโยคสาร

สองรวมสระระไ้

๑ แถลงลักษณะสร้อย

ชื่ออักษรประโยค

คือคำว่าแกรกโกรก

อีกว่าปลั่งปลดเปลื้อง

บรรหาร นี้ฤ

ชื่อไว้

สืบเนื่อง มาณา

เช่นด้วยคำเดียว

สารโสลก

แยบเยื้อง

กรอบกรวบ นีนอ

แปลกปลี้มปลายเสียง ๗ะ

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (อักษรประโยค), 2564, ออนไลน์)

ยกเว้นแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ ที่ก่อนขึ้นเนื้อหาจะมีโคลงสี่สุภาพเป็นบทไหว้ครู กล่าวถึง ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ จุดประสงค์ที่แต่ง และถวายพระพรพระมหากษัตริย์ ตามธรรมเนียมการแต่งวรรณคดีไทย จากนั้นเมื่อกล่าวถึงเนื้อหาจะมีลักษณะเดียวกัน คือ มีการอธิบายว่าเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร

การบอกชื่อผู้แต่ง
ชื่อหนังสือ
จุดประสงค์ที่แต่ง

● **หลวงสารปราเสริฐน้อย**

คิดจัดจำแนกเต็ม

ไตร่ร้องปราชเชิญเสริม

ต้นแต่หม่ทั้ง

● **ระบิลระบอบนี้**

มูลบทบรรพกิจ

สำหรับฝึกสอนศิษย์

จงพ่อหนูน้อยน้อย

นามเต็ม

ต่อตั้ง

แซมใส่ เทอญพ้อ

หม่ไม้เอกโท ขะ

นามสฤษดี

ประกอบถ้อย

แรกเริ่ม เรียบญา

เล่าอ้ออ่านจำ

● ประหนดบทเรศเบื่อง
สมเด็จพระสัมพุทธ
จุฬาดิลกพิสุทธิ
พระล่องพระลับลั่น
● วาจีกายจิตรน้อม
พระศาสดุลยาจารย์
ทรงพุทธิพิสุทธญาณ
ไพโรจเรื่องรัตนเจ้า

บัวบุษบ์
ภาคย์พัน
เทเวตร์
โลกย์แล้วเลอเหลี่ยม ๗๖
นมัสการ
เจ็ดหล้า
ยลจบ
แจ่มพั้นพั้นแสง ๗๖

บทไหว้ครูใน
มูลบทบรรพกิจ

๑ วิธีอักษรไทย มีอักษรเสียงสูง ๑๑ อักษร ยังหาภอใช้แก่สำเนียงสูงภาษาไทยไม่
ต้องคิดจัดเอาอักษรสูง ๑๑ นั้น นำผสมอักษรต่ำที่ควรจะนำขึ้นอีก อักษรสูงจูงนำ
อักษรต่ำ ให้มีสำเนียงสูงขึ้นได้ทั้ง ๑๑ อักษร แต่อักษรสูง ๑๐ ตัว คือ ข ช ฉ ฐ ถ
ผ ผล ศ ษ ส นี้ กับตัว (ห) แปรลกกันอยู่ สังเกตดูจึงจะรู้แบบคาย ตัว (ห) นำนั้น เปน
แต่จูงอักษรต่ำให้มีเสียงสูงขึ้นอย่างเดียว อ่านไม่ต้องออกสำเนียงตัว (ห) เช่นบุหงา
ปะหนั้นเปนต้น ฝ่ายอักษรสูง ๑๐ ตัวนั้น ถ้านำข้างหน้าตัวใด ก็ชักเสียงตัวนั้นให้
สูงขึ้น ...

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (วาทินิกร), 2564, ออนไลน์)

ตัวอย่าง การอธิบายเนื้อหาแบบเรียนวาทินิกร

ต่อมาจึงเป็นการยกตัวอย่างที่ผู้แต่งพยายามรวบรวมคำที่มีที่ใช้ช่วงเวลานั้นมาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

๑ อักษรสูง ๑๑ ตัวนั้น เอาสระประสมเขา เลา
ออกเสียงตามสระเพนแม่ ก กา ดังนี้ ๗ะ
ข ขา ขิ ขี ขี้ ขุ ขู เข แห ไช ไซ โข เขา ข่า ขะ
ฃ ฅา ฆี งี จี ฉุ ชู ซ แห ไซ ไช โข เขา ฌ่า ฌะ
ฎ ฏา ฐี ฑี ฒี ณุ ดู ถ แห ไฉ ใฉ โฉ เขา ฝ่า ฝะ

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (มุลบทบรรพกิจ), 2564, ออนไลน์)

ในตอนจบแบบเรียนแต่ละเล่มก็จะมีโคลงสรุปปิดท้ายด้วย เช่น
เมื่อจบแบบเรียนมูลบทบรรพกิจก็สรุปปิดท้ายว่า

๑ จบมูลบทเบื้องต้น	บรรพกิจ
เป็นประถมควรสถิตย	ที่ต้น
เป็นแบบสั่งสอนศิษย	สายสืบ ไฉน
ความที่ถูกลับอัน	อัดอั้นออกขยาย ๗๕

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (มูลบทบรรพกิจ), 2564, ออนไลน์)

โคลงสรุปจบในแบบเรียนสังโยคพิธาน

๐ เรียงทำรำเทียบถ้อย

ทางสอน

สังโยคพิธานถอน

กลั่นแกลิ่ง

ไปพันฝ่าเพื่อกลอน

กลบเกลื่อน

จบเสร็จสำเร็จแจ้ง

จัดไว้ว่านจำ

(พระยาศรีสุนทรโวหาร (牟ลบทบรรพกิจ), 2564, ออนไลน์)

เนื้อหาพอสังเขปในรูปแบบเรียน
แต่ละเล่ม มีดังนี้

เนื้อหาในแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ

อักษรวิธียุคโบราณ สำหรับสอนเด็กที่เพิ่งเริ่มเรียน
เช่น

- **การจำแนกสระพยัญชนะ** แบ่งเป็นตอน ๆ มี 6 ตอน และแบ่งตามระบบไตรยางศ์ (อักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ)
- **วรรณยุกต์** ใช้ว่า “วรรณยุกต์ 13” คือรวมวรรณยุกต์อื่น ๆ เช่น ฝนทอง ฟองมัน วิสัญชนี๋ ทัณฑฆาฏ นฤคหิต ฯลฯ
- **การกล่าวถึงสระ** จะเรียกชื่อสระแต่ละตัว และเขียนรูปให้ดูคล้าย

“ชั้นวรรณยุกต์” วรรณยุกต์ แปลว่าของสำหรับประกอบกับตัวอักษร มี ๑๓ อย่าง ๓๕

ไม้เอก	ˊ	}	สำหรับผันอักษร ๓ หมู่
ไม้โท	ˋ		
ไม้ตรี	ˋ		
ไม้จัตวา	ˋ		
กากบาท	ˆ	}	
ตีนกา	ˆ		
ฝนทอง	ˆ		สำหรับเขียนไว้บนฟองมันแลพิน ˆ พินหนูก็เรียก
ฟองมัน	๑		สำหรับเขียนไว้ต้นวรรณคและต้นบันทัด ตาไก่ก็เรียก ๓๕
วิสัญชนี	๕		สำหรับประหลังอักษร นมนางทั้งคู่ก็เรียก ๓๕
ทัณฑฆาฏ	ˆ		สำหรับฆ่าอักษรไม่อ่าน หางกระแตก็เรียก เหมือนคำว่า พระองค์ บัลลังก์ เป็นต้น ๓๕

เนื้อหาในแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ (ต่อ)

- ๑ ต่อไปนี้คำกลอนสำหรับอ่านเทียบในแม่ กก ๗๕
- ๑ ยานี ๑๑ ๑ ขึ้นกตกทุกข์ยาก แสนลำบากจากเวียงไชย มันเผือกเลือกเผาไฟ กินผลไม้ได้เปนแรง
- ๑ รอน ๆ อ่อนอัษฎงค์ พระสุริยงเย็นยอแสง ช่วงดั่งน้ำครึ่งแดง แผงเมฆเขาเงาเมรุธร ๗๕
- ๑ ลิงค่างครางโครกครอก ผู้งจิ้งจอกออกเท่าหอน ชนิวีเวกวอน นกหกร่อนนอนรังเรียง ๗๕
- ๑ ลูกนกยกปีกป้อง อ้าปากร้องซ้องแซ่เสียง แม่่นกปกปีกเคียง เลี้ยงลูกอ่อนป้อนอาหาร ๗๕
- ๑ ภูธรนอนเนิ่นเขา เคียงคลึงเกล้าเยาวมาลย์ ตกยากจากศฤงคาร สงสารน้องหมองภักตรา ๗๕
- ๑ ยากเย็นเหนหน้าเจ้า สร้างโศกเศร้าเจ้าพี่อา อยู่วังดั่งจันทรา มาหม่นหมองล่องนวล ๗๕
- ๑ เพื่อนทุกข์สุขโศกเศร้า จะรักเจ้าเฝ้าสงวน มิ่งขวัญอยู่ยารัษฎจวน นวลภักตร์น้องจะหมองศรี ๗๕
- ๑ ขวนขึ้นกลิ้งกลิ้ง มีรูลื่นกลิ้งมาลี คลึงเกล้าเข้าวนยี่ ที่ทุกข์ร้อนหย่อนเย็นทรวง ๗๕

๑ จากแม่ กก เท่านั้น ๗๕

นอกจากนี้ยังนำเรื่องกาพย์พระไชยสุริยาของสุนทรภู่มาใช้เป็นแบบฝึกอ่านด้วย ในช่วงที่กล่าวถึงตัวละครในมาตราแม่ กก กค กบ นั้นมีการอธิบายว่าเป็นคำตาย และผันวรรณยุกต์เอก โท ไม่ได้

เนื้อหาในแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ (ต่อ)

มีการอธิบายว่าเป็นคำตาย และผันวรรณยุกต์เอก โท ไม้ได้ ผู้แต่งไม่ได้แจกลูกให้ดู แต่มีการยกตัวอย่างคำให้สังเกตเปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ ระหว่างคำที่ใช้อักษรต่างกัน คำที่ใช้ไม้ตรีและไม้ใช้ไม้ตรี เช่น

สำเนียงแม่กก กต กบ

๑ ในแม่ กก กต กบ ๓ แม่นี้ เป็นคำตายทั้งสิ้น ผันด้วยไม้ ไม้ได้ แต่สำเนียงแปลกกัน ด้วยเปลี่ยนตัวกับไม้ตรี ให้สังเกตตามหม่อักษร สูง กลาง ต่ำ ถึงเป็นคำตายด้วยกัน ก็มีสำเนียงต่างกัน เป็นสูงเป็นต่ำในตัวเอง เหมือนอย่างคำในแม่กกว่า ถ่มขาก หัวเราะคาก | ไอชุก คลานคुक | ลูกโขก ภูลโคก | ลักฉก ต่อยชก | เขียนฉาก ฉุดกระชาก | น้ำกระฉอก ข้าชอก | ทิ้งถก เงื่อนกระทก | หวายถัก ถามทัก | ช่างถาก ปลิงทาก | โคลถัก อี๊กกระทัก | ถาถาก กระแทก | ถ่องถือก ทางเพนเทือก | ผันผก ชายพก | เก็บผัก อยุดพัก | แห้งผาก เสมอภาค | ไว้เพนแผนก บานพแนก | เข้าพอก ยาพอก | ถั่วเพนฝัก ผลแพงพัก | ของผาก ปูพาก | ไม้สัก ถามซัก | พระศก น้ำไหลชก | ข้าศึก ต้นซีก | ผาสุก ส้อนชุก | นกแสก เสียดแทรก | วาศอก ทางเพนชอก | น้ำหก จินฮก | ไม้หัก หอบฮัก ๆ | คั้นहुก นกฮุก | ดังนี้เป็นตัวอย่าง ๗๕ แลคำที่ใช้ไม้ตรี คือ สามก๊ก เสือกก | สีกี้ก เสียงดังกัก | กุกกู่ หนูกุกต้นตะกุก | เก๊ก เขาเกก | แก๊ก ดั่งแก๊ก | จี้กๆ นกจิก | ร้องจ๊อก แหนจอก | เจ๊ก โจอแจก | น้ำไหลจี้ก เพนโจก | เจี้ยก กรรเจี้ยก | กระต๊าก เข้าตาก | ตีต๊อก จักตอก | ไก่ขันเอ๊ก คนเอก | โอ๊ก โอก | อ้อก ออก | เอี้ยก ลำเอี้ยก | กลิ่นเอ้อก เรอเอ้อก | ดังนี้เป็นตัว ๗๕

เนื้อหาในแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ (ต่อ)

อธิบายการใช้ไม้้วน 20 คำ และไม้มลาย คำที่ใช้ตัว ศ ษ ส ในส่วนนี้ผู้แต่งก็นำมาจากแบบเรียนจินตามณี ฉบับพระโหราธิบดี

คำใช้ไม้้วน ไม้มลาย

๑ อนึ่ง พึงให้รู้จักคำที่จะต้องใช้ ไม้้วน โดยกำหนดไว้ ๒๐ คำ ดังนี้ ๗ะ

ไผ่ฝืน สมใจ ให้ทาน ภายใน ผ้าใหม่ สดใส ใครไปมา จะใคร่ได้ ยองโย สิ่งใด ของใช้ หลงไหล ใส่ไคล้ หลึง
สโก้ เปนใบ้ ภายใต้ ผู้ใหญ่ ท่างไกล มีไซ่ ดอกแกมใบ

๑ คำใช้ไม้มลายในจินตามณี มีกำหนดว่า ๘๐ แต่ข้าพเจ้าเห็นว่าจะไม่สิ้นเชิง ควรจะกำหนดว่าคำนอกจาก
ที่บังคับไม้้วน ๒๐ แล้วก็ควรใช้ไม้มลายสิ้น ๗ะ

เนื้อหาในแบบเรียนมูลบทบรรพกิจ (ต่อ)

หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ “ศัพท์สังขยา” ได้อธิบายถึงการนับเลข การชั่ง ตวง วัด วัน เดือน ปี ฤดูต่าง ๆ ทิศทั้ง 8 ทิศ ข้อสังเกตคำที่ใช้ไม้มลายที่มี ย เป็นคำที่มาจากภาษามคร ไม้มีย เป็นคำไทย และยกตัวอย่างคำเหล่านี้ประกอบด้วย

ศัพท์สังขยา

๑ คำ พระภิกษิตท้าย	อมรา ต้นเอย
กลอน ท่านรังรองนา	แนะไว้
สอน พวกคะรุณา	รกรำ เรียนเอย
เดก อย่าดูหมิ่นให้	เร่งรู้ดูจำ

- ๑ อันดับนี้เข้าข้อกล่าว ให้เนื่องเรื่องราว วิธีนับศัพท์สังขยา ๓ะ
- ๑ เด็กเอ๋ยเจ้าจงศึกษา (ตำหรับนับรา) จงรู้กระทุ้ที่นับ ๓ะ
- ๑ ห้าสองหนเปนสิบสับ สิบสองหนนับ ว่ายี่สิบอย่าสงไสย ๓ะ

เนื้อหาในแบบเรียนวาทินิกร

- อธิบายเกี่ยวกับอักษรนำ ได้แก่ ห นำ อักษรต่ำเดี่ยว อักษรสูงนำอักษรต่ำเดี่ยว (ระบุว่าไม่มีเพียง ง น ม ย ร ล ว เท่านั้น) มีการอธิบายวิธีอ่าน การผันวรรณยุกต์ แจกลูกพอเป็นตัวอย่าง เรียงอักษรสูงแต่ละตัวมานำอักษรต่ำเดี่ยวแต่ละตัว เริ่มจาก ข ข นำ ง ฉ นำ ง ฐ ฎ นำ ง ส นำ ง ถ้าอักษรสูงเสียงเดียวกัน ก็จะเขียนไว้ด้วยกัน เมื่อครบแล้วจึงขึ้นอักษรตามตัวใหม่ต่อไป และมีการยกตัวอย่างคำที่มีใช้ให้เห็นประกอบด้วย หากการแจกลูกในอักษรตัวใดไม่มีคำใช้ก็จะระบุไว้
- เมื่ออธิบายอักษรสูงนำอักษรคู่แล้ว ต่อมาจึงเป็นอักษร ห นำอักษรเดี่ยว และยกตัวอย่างคำที่มีใช้เช่นกัน จบแล้วจึงเป็นการยกตัวอย่างคำที่ใช้อักษรกลางนำอักษรต่ำ และอธิบายด้วยว่า “สำเนียงแปลกกับอักษรประโยค”

เนื้อหาในแบบเรียนวาทะนิกร (ต่อ)

ตัวอย่างอักษรสูง นำอักษรต่ำเดี่ยว

ตัว ข ข เสียงเดียวกัน ตัว (ข) นำตัว (ง) แจกดังนี้

๑ ขง ขงา ขงิ ขงี ขงึ ขงื ขงุ ขงู ขงง แขง ไขง ไขง โขง เขงา ขงำ ขงะ ฑะ

๑ ขงน ขงัน ขงาน ขงิน ขงีน ขงิ้น ขงิ่น ขงุน ขงูน ขงอน แขนง โขนง ขงอน ขงวน เขงียน เขง็อน เขงิน เขงอน ฑะ

๑ ขงง ขง้ง ขงาง ขงิง ขงึง ขงิ่ง ขงึ้ง ขงุ่ ขงู่ง ขงงง แขนงง โขงง ขงอง ขงวง เขง็ยง เขง็อง เขงิง เขงอง ฑะ

๑ ขงก ขงัก ขงาก ขงิก ขงึก ขงึ่ก ขงื่ก ขงุ่ก ขงูก ขงูก แขนงก แขนงก โขงก ขงอก ขงวก เขง็ยก เขง็อก เขงิก เขงอก ฑะ

๑ ขงด ขงัด ขงาด ขงิด ขงึด ขงื่ด ขงื่ด ขงุ่ด ขงู่ด ขงดง แขนงด โขงด ขงอด ขงวด เขง็ยด เขง็อด เขงิด เขงอด ฑะ

๑ ขงบ ขงับ ขงาบ ขงิบ ขงึบ ขงื่บ ขงื่บ ขงุ่บ ขงู่บ ขงบง แขนงบ โขงบ ขงอบ ขงวบ เขง็ยบ เขง็อบ เขงิบ เขงอบ ฑะ

งอบ ฑะ

เนื้อหาในแบบเรียนวาทิต์นิกร (ต่อ)

ตัวอย่างอักษร ห นำ อักษรเดี่ยว

๑ ตัว (ห) นำอักษรต่ำ ซักให้เป็นอักษรสูงเล่าอ่านไม่ต้องออกเสียงตัว (ห) ควรนำได้ ๑๐ อักษร คือ ง ญ ณ น ม ย ร ล ว ห นำได้ทั่วไปใน แม่ ก กา กน กง กก กค กบ กม เกย แลผันด้วยไม้” ได้เหมือนตัว (ห) ทุกแม่จะแจกไว้ให้เป็นแบบอย่างดังนี้ ๓ะ

-----

๑ ตัว (ห) นำตัว (ง) แจกดังนี้ ๓ะ

๑ หง หงา หงิ หงึ หงึ หงุ หงู เหง แหง ไหง ไหง โหง เหงา หง่า หงะ ๓ะ

๑ หงน หงัน หงาน หงิน หงึน หงึน หงุน หงูน เหงน แหงน โหงน หงอน หงวน เหงียน เหงือน เหงิน เหงอน ๓ะ

๑ หงง หงัง หงาง หงิง หงึง หงึง หงุง หงูง เหงง แหงง โหงง หงอง หงวง เหงียง เหงือง เหงิง เหงอง ๓

เนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค

เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับ**อักษรควบ** โดยนำ ร ล ว มาควบกับพยัญชนะตัวอื่น ๆ เป็นอักษรสองตัวรวมสระเดียวกัน ซึ่งผู้แต่งใช้ว่า “ประโยคกัน” ก่อนจะขยายความ ผู้แต่งได้แยกแยะให้รู้ว่าอักษรสูง กลาง ต่ำ มีตัวใดควบกับ ร ล ว บ้าง และบอกด้วยยกเว้นไว้

๑ วิธีประสมอักษรใช้ในคำภาษาไทยแต่เพียงอักษรสูงนำอักษรต่ำ ดังแจกมาในวาหนิตินิกรนั้น ก็ยังหาอภที่ จะใช้ในคำภาษาไทยไม่ ต้องจัดตัว (ร ล ว) ประสมกับอักษรที่ควรจะประสมกันได้ สองอักษรร่วมสระกันเป็นคำ เดียว ตั้งชื่อว่าอักษรประโยค สำหรับประสมคำใช้ให้เต็มตามสำเนียงไทย อักษร ๓ ตัว คือ (ร ล ว) เป็นตัวประโยค สำหรับเอามาควบเข้ากับอักษรที่ควรจะควบ แล้วแจกเป็นแม่ ก กา กน กง กก กต กบ กม เกย แลผันด้วยไม้ ตามอักษรตัวต้นที่ประสมกันนั้นทุก ๆ แม่ไป ๓ะ ในหมู่อักษรสูง ๑๑ ยกแต่ (ห). ตัวเดียว นอกนั้นประโยคได้สิ้นใน หมู่อักษรกลาง ๙ ตัว (ฎ ฏ ต บ อ) ๕ ตัวนี้ประโยคไม่ได้ (ก จ ต ป) ๔ ตัวนี้ประโยคได้ ในอักษรต่ำ ๒๔ ยก ๑๗ ตัว คือ (ค ฆ ง ช ฌ ญ ฑ ฒ ณ ฐ น ฟ ภ ม ย ห ส) นี้ไม่ควรประโยค ยิ่งเหลือ ๗ คือ (ค ช ท พ ร ล ว) ยก (ร ล ว) เป็นตัวประโยคเสีย ยังคงได้อักษรต่ำที่ควรประโยค คือตัว (ค ช ท พ) ๔ ตัวเท่านั้น ตัว (ช) นี้ถึงประโยคได้ก็แต่ไม่มีที่ ใช้ ควรแจกประโยคอักษรต่ำได้แต่ (ค ท พ) เท่านั้น อักษรสูงควรประโยคได้ ๑๐ ตัวจริง แต่ยกตัวที่ซ้ำกันแล้วตัวที่ไม่ ได้ใช้คือ (ข ฐ ฝ ษ) ๔ ตัวนี้ออกเสีย ก็ยังคงควรแจกประโยค ๖ คือ (ข ฉ ถ ผ ศ ส) เท่านั้น ได้แจกประโยคไว้ในวิธีวา หนิตินั้นแล้ว ในเล่มนี้จะแจกประโยคแต่อักษรกลาง ๔ ตัว กับอักษรต่ำ ๓ ตัว เท่านั้น จึงสังเกตจำเค้ามูลให้แม่นยำ เทอญ ๓ะ

เนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค (ต่อ)

จากนั้นจึงมีการแจกลูก และแจกตามมาตราต่าง ๆ (โดยเรียงลำดับพยัญชนะแต่ละตัว) ยกตัวอย่างคำที่มีใช้ ตัวควบกล้ำตัวใดเมื่อควบกล้ำแล้วไม่มีคำใช้ ก็จะระบุให้ทราบ

- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ ก กา ได้คำใช้ ๔ คำ คือ แต่งกว่า มากกว่า จังกว่า ไกวชิงช้า ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กน ได้คำใช้ ๕ คำ คือ โส้กวัน ตั้งกว่าน กวินวิกตริยา แก่วนกล้า เกวียนเขน ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กง ได้คำใช้ ๒ คำ คือ กว่างยาว แกวงไกว ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กก ได้คำใช้ ๒ คำ คือ นกกวัก กวักมือเรียก ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กต ได้คำใช้ ๒ คำ คือ กวัดแกวง แฝวกวาด
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กบ ไม่มีคำใช้ ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กม ไม่มีคำใช้ ฯ
- ๑ ตัว (ก) ควบกับตัว (ว) แม่ กด ได้คำใช้คำ ๑ คือ ต้นทองกวาว ฯ

๑ จบ (ก) ประโยคเท่านั้น ฯ

เนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค (ต่อ)

สอนการใช้คำบุพบท *กับ แก่ แต่ ต่อ* มีการอธิบายไว้เล็กน้อย ส่วนใหญ่เป็นการยกตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่างให้เห็นชัดเจน และจบด้วยการให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับวิธีอ่านคำที่ใช้อักษรสูงนำอักษรกลาง เพื่อชี้ว่าอักษรสูงไม่สามารถทำให้อักษรกลางออกเสียงตามอักษรสูงได้ จากนั้นเป็นการยกตัวอย่างคำ โดยใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สังเกต

เนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค (ต่อ)

๑ อักษรประโยคสิ้น	สารแลลง
คิดกลั่นสรรออกแจง	แจกไว้
จัดพวกอักษรแฝง	ฝากร่วม เสียงเฮย
จบเสร็จสำเร็จได้	ลอกแล้ว ลงพิมพ์ ๓๖

การอธิบาย **กับ แก่ แต่ ต่อ**

๑ แต่นี้จะว่า กับ แก่ แต่ ต่อ สี่คำนี้ต่อไป ผู้จะเขียนต้องใช้ให้ถูกกับความ ถ้าใช้ที่ควรจะว่า กับ ว่าเป็น แก่ เคลื่อนคลาศนักปราชที่มีใจละเอียดก็จะรังเกียจติดเตียน แลแบบที่ถูกต้องถ่องแท้นั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เอกอรรคอุดมบัณฑิตย์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานแบบฉบับไว้เป็นตัวอย่างดังนี้ ๓๖

๑ คำพูดคำเขียนใช้ลงหนังสือ ย่อมแปลกๆ ต่างๆ ตามลักษณะนิยมถ้อยคำนั้นๆ ให้ท่านผู้จะพูดแลจะใช้หนังสือ สังเกตที่ควรที่ไม่ควรจงประจักษ์ คือ ที่ควรจะว่ากับ กับก็มีว่าอย่างอื่นผิดไม่ถูก แลที่ควรจะว่าแก่ แก่ก็มีว่าต่อก็มี ว่าอย่างอื่นไม่ได้ไม่ถูก แลที่ควรต้องว่าแต่ แต่ก็มี ว่าอย่างอื่นไม่ชอบไม่ถูก แลที่ควรจะว่าแล ว่าในใช้ในคำสูงก็มี เปนหลายจำพวกดังนี้ ในทุกวันนี้ใช้คำผิดๆ มากนักเลื่อนและปะปนกันไป ใช้คำว่า กับ กับ กับ มากนักทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ไม่มีผู้สังเกตว่าที่ควรที่ไม่ควรเลย เพราะฉะนั้นจึงจะขอตั้งแบบชี้แจงไว้ให้เหนดังนี้ เหมือนในคำพูดว่า ๓๖

เนื้อหาในแบบเรียนอักษรประโยค (ต่อ)

๑ อนึ่งพึงให้ลูกบุตร มีความสังเกตถ้อยคำที่ท่านใช้ อักษรสูงกับอักษรกลาง รวบเข้าเป็นสำเนียงเดียวกัน แต่อักษรสูงไม่มีอำนาจที่จะจูงนำอักษรกลาง ให้เป็นเสียงสูงได้ถึงควบกันเข้า ก็คงเป็นสำเนียงอักษรกลางอยู่ตาม เดิมดูจคำเหล่านี้ ๗ะ

๑ สกกล สกนธ์ สกรรจ สกเก็ด สกฤษ สกฤษ สกอล สกัต สกิต ถกน ถกิง ฉกาจ ฉกรรจ สก๊อด ขจร ขจัด ขจิตร วจี ขจาย ผจญ แสดง สดุด เสด่า เสดจ สดวก สด้า สดม ผดุง ผศา ผเด็จ ผเด็จย ขदान เขตตา ไอสติม แม่น้ำโสตง สบง เสบียง แสบก สบัก สบาป ฉบ้ง ฉบบ ฉบับ สบถ สบัต เขบ็จ ขบวน ฉอ้า ฉอุ่ม ฉอับ สอาด สอดิต สเอียน ผอบ ๗ะ

ผู้แต่งให้ผู้เรียนสังเกตวิธีการออกเสียงคำที่ใช้อักษรสูงนำอักษรกลาง โดยการยกตัวอย่างคำหลาย ๆ คำมา ให้เห็นว่าไม่ต้องออกเสียงสูงตามอักษรสูง เพราะอักษรสูงนั้นไม่มีอำนาจจะนำอักษรกลางให้ออกเสียงสูงตามอักษรสูงได้ วิธีการสังเกตเช่นนี้จะเห็นว่ามีอยู่ในแบบเรียนหลวงทุก ๆ เล่ม

เนื้อหาในแบบเรียนสังโยคพินาน

เนื้อหาในแบบเรียนเล่มนี้เกี่ยวกับตัวสะกดเฉพาะในมาตรา **แม่กน กก กต กบ** เท่านั้น โดยมีโคลงสี่สุภาพเกริ่นนำก่อนขึ้นเนื้อหา และเมื่อขึ้นตัวสะกดแต่ละมาตราจะมีโคลงสี่สุภาพนำ 1 บท บอกตัวพยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกดในมาตรานั้น ๆ ได้

๑ จะรวบรวมตัวอักษร ที่ใช้สกต ในแม่กน กก กต กบ ซึ่งมาในภาษามครคําบ่าฝี่บั้ง มีมาโดยข้อบัญญัติในภาษาไทย ใช้สืบมาแต่โบราณบ้าง เพื่อให้กุลบุตรสังเกตจำเเนบแบบอย่าง ในการจะอ่านจะเขียนให้ถูกถ้วนตามกระบวนอักษร ตามรู้ตามเห็น ภาอเปนสำเนาเล่าความ ฑะ

๑ ญ ฦ น ถัดทั้ง

ร ล ฬ เฮย

สังกัตตันตัว น

แนะไว้

แม่กนนิพนธ์ภอ

สังเกตสกตเฮ

ตัวต่างความต่างให้

คิดเค้ามูลมี

๑ อักษรใช้สกต ในแม่กน ๖ อักษร คือ ญ ๑ ฦ ๑ น ๑ ร ๑ ล ๑ ฬ ๑

เนื้อหาในแบบเรียนสังโยคพินาน (ต่อ)

ยกตัวอักษรที่ใช้
สะกดในมาตราแม่
ก ด แ ล้ ว จี ง
ยกตัวอย่างคำที่มีทั้ง
คำไทยและคำที่มา
จากภาษาอื่น

๑. แต่นี้จะว่าด้วยตัวสกดแม่กต ๗ะ

แม่กตสกดแจ้ง

ช อี ก ช แ ล ฦ

สองวรรคยก ฦ น

สืบแปดครบที่ใช้

จ ฉ

ถัดไ้

คงนับสืบนา

กั้บทั้ง ศ ษ ส

๑. อักษรควรใช้สกดในแม่กต ๑๘ อักษร คือ จ ฉ ช ซ ฦ ฎ ฏ ฑ ฒ ด ต ถ ท ธ ศ ษ ส ๗ะ

๑. อักษร ๒ ตัว คือ ช ๗ สำเนียงสกดในแม่กตได้แต่ในภาษาสยามไม่มีที่ใช้ (ฉ) ตัวนี้สกดได้ แต่ต้องรวมกับ

ตัว (จ) เหมือนคำว่า อัจฉา ว่าหมี มัจฉา ว่าปลา อัจฉะรา ว่านางฟ้า สัจฉฉร ว่าปี เปนต้น ๗ะ

เนื้อหาในแบบเรียนสังโยคพินาน (ต่อ)

เมื่ออธิบายถึงตัวสะกดมาตราแม่กด ได้ยกตัวอย่างคำที่ใช้ ศ ษ ส เป็นตัวสะกด ผู้แต่งได้อธิบายเพิ่มเติมด้วยว่า ส มีที่ใช้มากกว่า ศ ษ นอกจากนี้ได้ยกคำประพันธ์ที่ใช้ ศ ษ ส ในจินตามณี ฉบับพระโหราธิบดีมาให้ดูด้วย

๑ คำโคลงบังคับ ศ ษ ส แต่โบราณก็มีมาดังนี้ ๗ะ

๑ รังสฤษดิพระแต่งตั้ง

ส

รังรักษแต่ง ษ

บอกแจ้ง

ศักดิ์ส่อ ศ

สมมต

ไตรเพทท้าวหากแกลัง

ก่อเกื้อเปนองค์

๑ แลคำหนึ่งอีกว่า ในสอทั้งสาม สอลอแจ่มงาม ว่าไว้เปนกลาง เพราะฉะนี้ ควรเห็นว่าสอลอใช้มาก เปนพินในคำมครแลคำภาษาไทยมากกว่า ศ ษ ๗ะ

๑ แลคำบังคับ ศ ษ ส ในจินตามณีมีมาแต่โบราณท่านแต่งไว้ ก็ควรเปนที่สังเกตคำโดยโบราณคติสืบมาดังนี้

๗ะ

เนื้อหาในแบบเรียนไวพจน์พิจารณา

เนื้อหาทั้งหมดเป็นตัวอย่างคำไวพจน์ เริ่มต้นด้วยตัวอย่างคำไวพจน์ที่คละ
ตัวพยัญชนะตั้งแต่ ก-ส ก่อน โดยใช้ว่า “**ปะกิระณะไวพจน์**”

๑ เกาด้วยเล็บ เคี้ยวกวาว ฯ นับแปดเก้า ก้าวเดินไป ฯ ตูข้า ขายขาดค่า ของมีค่า ฆ่าตาย ฯ จรเข้ กินคน
จะเข้ ดนตรี ตะเข้ ลากไม้ ฯ แกลงไข ไชกุญแจ อสงไขย आयुไชย ฯ ไก่ไข่ ตาข่าย ฯ ถ้าจะให้ กรรมท่า ทำน้ำ
คอยท่า ฯ แก่เถ่า เท่ากัน ถ่านเท่า มือเท่า ท้าวพระยา ท้าวแขน ฯ หน้ามีวิญญาณ น้าไม่มีวิญญาณ พระมุณี
ประเพณี แก้วมณี ธาณี ฯ เป่าไฟ ร้องป่าว ฯ ไม่มี เพลิงไหม้ หญิงม่าย ฯ ป่านไหม ปรับไหม สบไสมย พิสมัย ฯ
ต้นไม้ ไม้ตรี ๗ เปนไมตรีกัน ฉายา ว่าเงา นางชាយา ว่าเมีย ฯ ปูย่า กอหญ้า ไฟรี ว่าข้าศึก เกรี่ ว่ากลอง ฯ ลำทัพ
แหล่งหล้า ผลไถ มารยาสาไถย ฯ รู้เตียงสา ชั้นอาสา ศาลา คำมารษา หรรษา ปักษา ปฤกษา ภาษา ฯ สำเล้า อุ
สำห นางมารศรี ศรีสวัสดิ สีเข้า สีดำแดง ภาชี ราชี ฤชี เสือกไส หมดไส วิไสย นิไสย อาไศรย อัยยาไศรย ปักเสา
วันเสาร์ ฯ

๑ จบปะกิระณะไวพจน์ เเท่านี้ ฯ

เนื้อหาในแบบเรียนไวพจน์พิจารณา (ต่อ)

ตัวอย่างคำไวพจน์
ตามลำดับพยัญชนะ
ตั้งแต่ กอไวพจน์ –
ออไวพจน์

จังกูด เขตรีกูฏ เขาคิฆณกูฏ กอการะเกต ดาวพระเกตุ ฤมเกตุ พระเกษ พระโลเกส ไรเกษ สังกเกต ฯ โกฐทั้งห้า
โกษฐาการ พระโกษ สุวรรณจังกโกฏ แสนโกฏ ฯ เสาเกียด เกียจคร้าน เกียรตยศ เกียรตคฺณ รังเกียจ ฯ หนูติดกับ
อากัป แสนกลัป ฯ ดอกอังกาบ กาบหยวก กาบพยกลอน โคลงกาพย์ ฯ กำมือ บาปกรรม ฯ กรกุ่ม ราชกุมภ ฯ

๑ จบ กอ ไวพจน์ ที่ ๒ ฯ

๑ แขงขัน กวดขัน ชัณทสีมา ไชยขรรค์ เบญจขันธ พระขรรค์ ฯ เรียงขาน บริกขาร ปี่ขาล สังขาร ฯ โล่
เขน เข็ญใจ ฯ ไม้ขอน ทูตขร ปฏิสังขร สิงขร หลาบเข็ด เขตแดน ฯ

๑ จบ ขอ ไวพจน์ ที่ ๒ ฯ

เนื้อหาในแบบเรียนไวพจน์พิจารณา (ต่อ)

พยัญชนะบางตัวที่เข้าใจว่าเป็นคำที่ไม่มีที่ใช้ ผู้แต่งก็ข้ามไป เช่น ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ฌ บางตัวก็รวมไว้ด้วยกัน เช่น **ผอ ผอไวพจน์ พอไวพจน์ ภอไวพจน์** รวมทั้งหมด 23 ไวพจน์

๑ ปูนป็น ปัญญา ไม้ปัก ปักษา ปักษี สุกรปักษ์ กภาพักษ์ ประระปักษ์ เป่าปัด ปัจจัย ปัจจุบัน ปรตยุบัน
ปัจเจกโพธิ ปัจจาสไสมย ปัจจุสไสมย สวรรยาริบัติ ไอสวรรยาริบัติ ปิศสาสวาด ปิศสาวะ ฑะ

๑ จบพอไวพจน์ ที่ ๑๓ ฑะ

๑ ผินผั่น ผั่นทั้น ฑ น้ำผิ่ง ที่ผึ่ง ฑ เจียวผัด สำผัส ตำผุด สมผุฐ สมผุศ ฑ เปนผี ผีปาก ผีพาย ผีมือ ฑะ

๑ จบผอผอไวพจน์ ที่ ๑๔ ฑะ

เนื้อหาในแบบเรียนพิศาลการ์นต์

มีเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นตัวอย่างคำที่มีตัวการ์นต์ ตัวอย่างคำที่มีตัวการ์นต์ที่ยกมานั้นเรียงตามพยัญชนะตั้งแต่ ก-ห (เฉพาะพยัญชนะตัวที่สามารถเป็นตัวการ์นต์ได้) หากมีลักษณะพิเศษใดจะระบุไว้ด้วย ตัวอย่างคำที่ยกมาส่วนใหญ่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต แต่ก็มีภาษาอังกฤษเป็นคำทับศัพท์อยู่ด้วย และบางคำที่ยกมาเป็นตัวอย่างก็อธิบายความหมาย หรือขยายความบ้าง

๑ (ณ) การ์นต์ มีตัว (ณ) เต็มท้ายไม่อ่าน คือคำว่า พระกฤษณ์ อลงกรณ์ พระยากรณ์ อธิกรณ์ กรรมกรณ์ สັบดปกรณ์ มหาปกรณ์ อาเกียรณ์ ปฏิสังขรณ์ จิตรวิจารณ์ บรรจกรณ์ บรรฐรณ์ มากสาธารณ์ ความอุทธรณ์ สมบูรณ์ บริบูรณ์ สุพรรณณ์ ผิวพรรณณ์ พราหมณ์ อากรณ์ ม้วยมรณ์ อารมณ์ ศุภลักษณ์ อาลักษณ์ อัปลักษณ์ สุวรรณ อวารณ์ นีวรรณ อุทาทรณ์ ตำฤษณ์ มเหยงคณ์ ฯ

๑ (ต) การ์นต์ มีตัว (ติ) การ์นต์ คือคำว่า รามเกียรติ์ สมบัติ์ วิบัติ์ ปฏิบัติ์ จักรพรรดิ์ บำเรอภักดี์ สวามิภักดี์ พูลสวัสดิ์ จิตรประวัดี์ ยศศักดิ์์ ผู้สูงศักดิ์์ บันดาศักดิ์์ ต้องโมกษศักดิ์์ เปนยุคดี์ธรรม์ พระปรีดี์ สวดญีดี์ ราชาณดี์ อภีร์ดี์ โพธาภีร์ดี์ ฯ

เนื้อหาในแบบเรียนพิศาลการ์นต์ (ต่อ)

๑ (ร) การันต์ มีตัว (ร) เต็มท้ายไม่อ่าน คือคำว่า แหวนเพชร คัมภีร์ คำภีร์ ธรรมลังการ์ เทเวศร์ นเรศร์
อิศเรศร์ วันเสาร์ สายสิญจน์สูตร ยัญญสูตร พระสูตร วิสูตร วิสูตรวาริ ศีเสวตร โหราศาสตร์ สารศาสตร์ หม่อมมิตร
ประจามิตร มิตรสหาย พระราชาอาณาจักร อัฒจักร์ วรจักร์ สิงคโปร์ นำเบอร์ ออฟฟิเซอร์ ฯฯ

๑ (ล) การันต์ มีตัว (ล) เต็มท้ายไม่อ่าน คือคำว่า ไมล์ ๔๗ เส้น โมล์แบบหล่อตัวอักษร ฯฯ

๑ (ว) การันต์ มีตัว (ว) เต็มท้ายไม่อ่าน คือคำว่า อุบาทว์ ราชรบาทว์ ของรบาทว์ ทรงพระเยาว์ ย่อมเยาว์
เกลือสินเธาว์ หมูส์ตว์ พลอค์ว์ หรัศว์ ม้าเช็กเฮาว์ ฯฯ

เนื้อหาในแบบเรียนพิศาลการ์นต์ (ต่อ)

ผู้แต่งได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้เครื่องหมายอื่น ๆ ได้แก่ คำที่ใช้วรรณยุกต์ตรี จัตุวา ไม้ไต่คู้ ต่อจากนั้นจึงมีตัวอย่างคำที่ใช้ไม้ตรี มักเป็นคำภาษาจีน หรือคำเลียนเสียง ธรรมชาติ

๑ คำที่ต้องใช้ไม้^๒ ซึ่งเป็นภาษาไทยบ้าง ภาษาอื่นบ้าง มักตกอยู่ในอักษรกลางโดยมาก กับคำที่ต้องใช้ไม้ ๘ ซักให้เปนสำเนียงสั้นทั้งคำไทยแลภาษาอื่นก็มีมาก จะรวบรวมมาไว้พออุลบุตรได้สังเกตจำเปนแบบอย่างดังนี้ ๖๕

๑ คำไม้ตรีเรียงตามอักษร ๖๕

๑ กูกู ทำเก้ แยกชื่อโก้ จีนเก้า น้ำกุ้น องแต่กุ้น สามก๊ก สี่ก๊ก ดั่งก๊ก ไกร้องกูกๆ ต้องเก๊ก เสื่อยักเก๊ก ตัดคอกเก๊ก น้ำก๊อก ก๊าด เสื่อสะก๊อด เปดร้องก๊าบๆ หมวกเก๊บ เรียกเปดก๊ว ๖๖ เฉาก๊วย กวนเกี้ย ๖๕

เนื้อหาในแบบเรียนพิศาลการ์นต์ (ต่อ)

เนื้อหาช่วงสุดท้ายยังอธิบายเรื่องเครื่องหมายบางชนิด วิธีอ่าน ตัวอย่างการใช้ การอ่านเครื่องหมาย

๑ อนึ่งเครื่องหมายที่ใช้ในอักษรไทยมีหลายอย่าง กุลบุตรควรสังเกตจำให้รู้ทั่วถึง ไม้ตีนกา^๑ นี้ แต่โบราณมาใช้เป็นไม้ท่อย่าง ๑ นักปราชญ์ภายหลังจัดเป็นไม้จัตวา สำหรับชักเสียงสูง ในอักษรกลางอย่าง ๑ ใช้กาหมายอักษรที่เขียนตกเขียนปลั่ง เหมือนว่า ข้าพเจ้านายพุดเป้น บุตร นายเพ็ง เช่นนี้อย่าง ๑

เครื่องหมายรูปอย่างนี้ ๆ สำหรับใช้ไปยาล ในคำว่า ทูลเกล้า ๆ โปรดเกล้า ๆ กรุงเทพฯ พณฯ เป็นคำย่อย่อไว้ เมื่ออ่านต้องอ่านเต็มความ ทูลเกล้าฯ อ่านว่าทูลเกล้าทูลกระหม่อม โปรดเกล้าฯ อ่านว่าโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม กรุงเทพฯ อ่านว่า กรุงเทพมหานคร พณฯ อ่านว่า พณหัวเจ้าท่าน อย่างนี้ก็มิที่ใช่มาก ๗๕

คัน ๗ อย่างนี้ สำหรับใช้ที่สิ้นข้อความตอนหนึ่ง ๗๕ ที่ใช้วงไว้บางแห่งต้องการอ่าน บางที่เขียนผิดไปวงเสีย ไม่ต้องการอ่าน เหมือนคำว่าตัว (ก) ควบกับตัว (ล) อย่างนี้ต้องการอ่าน แต่วงไว้เป็นที่สังเกตให้รู้ว่าเป็นตัวแปลก ที่วงเสียไม่อ่านนั้น คือเขียนคำเกินไปบ้างเขียนผิดความไปบ้าง วงทิ้งเสียไม่อ่าน เหมือนคำว่า ข้าพเจ้านายสีพื่นายสน มาให้การต่างฟ้องแก่ท่าน (ตระลาการ) ขุนศรีธรรมราช ใจความว่า ๗ เช่นนี้เป็นตัวอย่าง ๗๕

เนื้อหาในแบบเรียนพิศาลการ์นต์ (ต่อ)

เมื่อจบแบบเรียนนี้ยังมีโคลงสี่สุภาพอีก 3 บท กล่าวสรุปแบบเรียนทั้ง 3 เล่ม คือ สังโยคพิธาน ไวพจน์พิจารณ์ พิศาลการ์นต์ ตลอดจนเครื่องหมายวรรณยุกต์ ตรี จัตวา และไม้ไต่คู้ ว่าเป็นการรวบรวม และให้ผู้เรียนหมั่นจดจำ ซึ่งช่วยย้าให้เห็นว่าผู้แต่งตั้งใจทำหน้าที่อย่างดี เน้นให้เด็ก ๆ นำความรู้ไปเล่าเรียนเขียนอ่าน โดยไม่ได้ปิดบังความรู้แต่อย่างใด

๑ สังโยคไวพจน์ทั้ง

สามเรื่องเรียงรวมกัน

เพียรคิดรวบจัดสรร

ใดคลาดปราชโพรดจ์

๑ ตรีจตุไต่คู้ควบ

คิดเพิ่มเติมประจำ

หมั่นดูจบเพียงสำ

คำเปลี่ยนแปลงคล้ายๆ

๑ อนุสาสน์สอนเสร็จสิ้น

จำแนกจำนงแจจ

คลีคลายบ่เคลือบแฝง

เพื่อสำกumarได้

การ์นต์

เล่มนี้

สาวสี่บไวนา

จดแต้มเติมเขียน

กับคำ

ท่อนท้าย

เหนียกแมนไม้เฮย

อย่าเคลิ้มคล้าจงน

สารแสดง

แจกไว้

เผยแผ่

เล่ารู้ดูเขียน ๗๖